

Toespraak Thom de Graaf, voorzitter Vereniging Hogescholen, bij de werkconferentie vluchtelingen in het hoger onderwijs, 18 maart 2016

Dames en heren,

Zonder dat u het zich misschien beseft bevindt u zich op dit moment op een historische plaats. Zo'n 2000 jaar geleden werd hier namelijk een castellum, een Romeins grensfort gebouwd. Dat fort was bedoeld om een doorwaadbare plaats in de Rijn te bewaken en kreeg de naam 'Trajectum' wat letterlijk 'oversteekplaats' betekend.

Inmiddels is de grens letterlijk verlegd en kijkt niemand meer op van het oversteken van de Rijn. Om het 'beschaafde' Europa te bereiken maken zij die op de vlucht zijn voor oorlog en onderdrukking vandaag de dag de oversteek over de Egeïsche of Middellandse Zee.

Dames en heren,

De migratiecrisis, de wijze waarop we moeten omgaan met de grote stromen vluchtelingen die naar Europa komen, is te groot om hier vandaag op te lossen. Vandaag spreken wij met elkaar over de bijdrage die het hoger onderwijs kan leveren. Over de kansen die wij kunnen bieden aan hen die na veel ontbering wachten op een status of begonnen zijn aan het opbouwen van een nieuw leven. Het doet mij goed om te zien dat u hier vandaag met zovelen bent. Dat laat duidelijk zien dat het hogescholen en universiteiten bereid zijn om hun rol te pakken.

Die bereidheid van universiteiten en hogescholen is belangrijk omdat vorig jaar in Nederland ruim 43.000 vluchtelingen asiel aanvraagden. Een verdubbeling ten opzichte van het jaar ervoor. Hoeveel van deze vluchtelingen na de asielprocedure zullen doorstromen naar het hoger onderwijs is nog onbekend. We kunnen daar twee dingen over zeggen. Ten eerste dat vorig jaar ongeveer de helft (18.000) van de asielzoekers uit Syrië kwam en een aanzienlijk deel van de Syriërs potentie heeft om een opleiding in het Nederlandse hoger onderwijs te (ver)volgen. Ten tweede dat vluchtelingstudenten, anders dan in het primair en voortgezet onderwijs, niet direct maar met enige vertraging zullen instromen. Dat geeft ons de gelegenheid om ons als ho- sector goed voor te bereiden.

Daarnaast hebben hogescholen en universiteiten vanuit hun maatschappelijke verantwoordelijkheid de afgelopen maanden gebruikt om tal van initiatieven te ontplooien. Zo heeft de Hanze Hogeschool een minor ontwikkeld met als doel om vluchtelingen in contact te brengen met het Nederlandse hoger onderwijs en ze de gelegenheid te bieden om een stap vooruit te zetten in hun integratie- en inburgeringsproces. Later vandaag zal de Hanze Hogeschool hierover in een van de deelsessies meer vertellen.

Ik ben heel blij dat instellingen dit soort initiatieven tonen. Bij de opening van het nieuwe studiejaar van Stenden Hogeschool heb ik namelijk gezegd dat het mijns inziens tot de maatschappelijke verantwoordelijkheid van het hbo behoort om zo ruimhartig mogelijk vluchtelingen die willen en kunnen studeren te begeleiden. Dat herhaal ik hier vandaag nogmaals en ik heb sterk het gevoel dat die maatschappelijke verantwoordelijkheid net zo goed wordt gevoeld in het wo.

Het is mijn overtuiging dat instellingen ook zonder overheidssteun hun maatschappelijke verantwoordelijkheid kunnen uitdragen. Bijvoorbeeld door middel van het aanbieden van taalcursussen of studietrajecten voor vluchtelingen die nog geen status hebben. Het gaat erom dat wij de handen uitreiken naar vluchtelingen die

hier in Nederland zijn. Dat zou ook uit eigen bekostiging kunnen komen. In dat licht ben ik blij dat het ministerie van onderwijs binnenkort meer duidelijkheid zal geven over de mogelijkheid van de besteding van onderwijsgeldten voor vluchtelingen.

Daar waar de overheid ondersteuning biedt moeten wij er als hoger onderwijs sector gebruik van maken. In dat kader was het cadeau van minister Jet Bussemaker voor het veertigjarig bestaan van de Vereniging Hogescholen hoopgevend. Door het creëren van veertig studiebeurzen voor vluchtelingen, biedt de overheid veertig mensen een nieuwe toekomst. Vanuit politiek oogpunt was dit een belangrijke symbolische daad: de minister gaf hiermee aan iets extra's te willen doen voor vluchtelingen.

Dames en heren,

Vanuit het breed beleefde gevoel van maatschappelijke verantwoordelijkheid binnen het hoger onderwijs is - op initiatief van Susana Menéndez – een taskforce voor vluchtelingen in het hoger onderwijs opgericht. Tijdens een eerste bijeenkomst met vertegenwoordigers van hogescholen en universiteiten uit Zuid-Holland, het ministerie van OCW en UAF is geconcludeerd dat er nog een aantal knelpunten zijn die op nationaal niveau opgelost moeten worden. Inmiddels bestaat de taskforce uit vertegenwoordigers van hogescholen, universiteiten, het UAF, ECHO, het ministerie van onderwijs en EP-Nuffic.

Het doel van de taskforce is om over een breed terrein de knelpunten op te lossen waar vluchtelingstudenten tegenaan lopen. Zo is voldoende taalvaardigheid voor het succesvol doorlopen van een studie belangrijk. Aangezien er niet in alle regio's voldoende aanbod is van taalonderwijs op het niveau van hoger opgeleiden heeft de taskforce twee sporen bewandeld. Enerzijds is met het ministerie van Sociale Zaken gesproken om het mogelijk te maken dat het inburgeringsbudget van vluchtelingen gebruikt kan worden ter vergoeding van reiskosten. Omdat hiervoor een wetswijziging nodig is heeft dit nog niet tot een concreet resultaat geleid. Anderzijds is met het ministerie van onderwijs gesproken over het aanwenden van de bekostiging voor taal- en schakeltrajecten. Alle ho-instellingen zullen hierover binnenkort een brief krijgen van het ministerie van onderwijs.

Het knelpunt taaltrajecten is slechts een van de onderwerpen waar de taskforce naar kijkt. Ook onderwerpen als diplomawaardering, de begeleiding van studenten voorafgaand en tijdens de studie en de regels met betrekking tot toelating en inschrijving komen aan bod. Een groot deel van deze onderwerpen komt vandaag terug in de deelsessies.

Dames en heren,

Ik rond af met een citaat van de Duitse schrijver Wolfgang von Goethe:

'Benader iemand zoals hij is en hij zal zo blijven. Benader hem zoals hij kan worden en hij zal zo worden.'

Naar mijn mening ligt in dit citaat de kern van de maatschappelijke opdracht voor het hoger onderwijs. Het is onze taak om iedere vluchteling die daartoe de capaciteiten heeft een opleiding te bieden. Een vluchteling hoeft geen vluchteling te blijven, hij kan mede door de inspanning van het hoger onderwijs tot een volwaardig lid van de Nederlandse samenleving worden.

Met het delen van ervaringen en kennis komen we vandaag weer een stap dichterbij dat doel. Ik wens u allen dan ook een inspirerende dag toe.